

Helsingin seudun liikenteen raitiovaunukaluston käyttösopimuksen solmiminen

412/08.01.01.01/2021 Yhteistyösopimus pikaraitiolinjan PR550 liikennöinnistä

Hallitus 07.10.2025 § 87

Esittelijä Vs. toimitusjohtaja Vesa Silfver
Valmistelija Liikenne-tulosalueen johtaja Johanna Wallin, etunimi.sukunimi@hsl.fi
Sopimuspäällikkö Jami Vitikainen, etunimi@sukunimi@hsl.fi

Taustaa raitiovaunukaluston käyttöä koskevasta sopimuksesta

Kaupunkiliikenne Oy (jäljempänä "KL") omistaa kantakaupungissa ja pikaraitiolinja 15:tä liikennöivän raitiovaunukaluston. Kruunusilloilla liikennöivien linjojen 11 ja 12 liikennöintiä varten hankittu kalusto on tuotannossa ja vaunut toimitetaan vuoden 2026 loppuun mennessä. Uusien kantakaupunkiin ja pikaraitiolinjoille (Vantaa, Länsi-Helsinki) hankittavien raitiovaunujen tarjouskilpailu on ratkeamassa 2025 syksyllä. Raitiovaunukaluston määrä kasvaa siis lähivuosina huomattavasti.

Nykyisen raitiovaunukaluston pääomakustannukset katetaan liikennöintisopimuksilla (kaupunkiraitioliikenteen liikennöintisopimus, pikaraitiolinja 15:n liikennöintisopimus). Uusien vaunujen hankintaa varten tarvitaan erillinen liikennöintisopimuksien voimassaoloaikaa pidempi kalustosopimus, jolla katetaan kaluston hankinnasta aiheutuvat pääomakustannukset pitkällä aikavälillä. Samalla HSL:n tulevat raitioliikenteen hankintamenettelyt ja kilpailutukset edellyttävät, että toimintaympäristö tukee markkinoiden kehittymistä. HSL:n kanssa läheisesti yhteistyössä toimiva kalustoyhtiö muodostaa merkittävän osan tällaista toimintaympäristöä.

Hallitus on päätöksellään 29.11.2022 § 117 hyväksynyt kaupunkiraitioliikenteen ja pikaraitiolinja 15:n liikennöintisopimukset. Osana näitä sopimuksia HSL:n on sitoutunut tuolloin käytössä olleen kaluston pääomakorvausten maksamiseen.

Hallitus on päätöksellään 10.10.2023 § 86 antanut puoltavat lausunnot käyttöiän päässä olevan raitiovaunukaluston korvaamisen hankesuunnitelmasta sekä pääkaupunkiseudun pikaraitioliikenteen kasvun mahdollistavan raitiovaunuhankinnan hankesuunnitelmasta. Puoltavien lausuntojen yhtenä edellytyksenä oli, että osapuolet pääsevät sopuun vaunujen käytönaikaisten kustannusten määrittävästä sopimuksesta. KL on kalustohankinnan loppuvaiheessa ja tarvitsee edellä mainitun käytönaikaisten kustannusten määrittävän sopimuksen viimeistään siinä vaiheessa, kun kilpailun voittaneen kalustotoimittajan kanssa tehdään sopimus. Pitkäaikaisen sopimuksesta tekee se, että sillä tulee pystyä kattamaan koko lainalla maksetun kaluston lainakustannukset (30 vuotta).

Hallitus on päätöksellään 5.5.2020 § 88 päättänyt pikaraitiolinja 15:n liikennöinnin hankintatavasta. Tällöin tehdyn periaatepäätöksen mukaan liikennöinti kilpailutetaan mahdollisesti Vantaan ratikan kanssa yhdessä. Tämän vuoksi HSL:n tulee laatia sopimus kaluston käytöstä ja sen periaatteista hyvissä ajoin ennen kilpailun alkua.

Sopimuksen sisältö

Raitiovaunukaluston käyttösopimuksessa sovitaan sekä kaiken tällä hetkellä käytössä olevan että tiedossa olevan hankittavan raitiovaunukaluston pääomakorvausten maksamisesta vähintään 30 vuoden ajaksi. Tämä koskee:

- MLNRV1- ja MLNRV2-kalustoa (välisalla varustetut nivelvaunut), 49 kpl
- MLNRV3-kalustoa (Artic X34), 70 kpl

- pikaraitiovaunukalustoa (Artic X54), linjalla 15 käytössä olevat vaunut, 29 kpl sekä Kruunusiltoja varten toimitettavat vaunut, 23 kpl
- uusia MLNRV1- ja MLNRV2 kaluston korvaavia vaunuja, 30 kpl
- uusia pikaraitiovaunuja (alustavasti Vantaa, Länsi-Helsinki), 33 kpl

Sopimukseen voidaan tulevaisuudessa liittää myös lisää kalustoa tai sen piiriin kuuluvaan kalustoon kohdistuvia investointitöitä (esim. peruskorjaukset, vaihto-osat). Nämä hankinnat hyväksytään omana hankintaprosessinaan erillisten hankesuunnitelmien perusteella.

Sopimuksessa on kattavasti sovittu ne periaatteet, joilla Kaupunkiliikenne Oy tai sen tytäryhtiö toimii tulevaisuudessa HSL:n kumppanina HSL-alueen liikenteen kaluston hankinnoissa sekä tulevien liikennöinnin hankintamenettelyjen yhteydessä tehtävän kaluston kunnossapitotoiminnan kilpailutuksen osalta. Kumppanuuden myötä HSL voi hyödyntää Kaupunkiliikenteen kalusto-osaamista, eikä rinnakkaisia kalusto-organisaatioita tarvita. Sopimus mahdollistaa nykyistä paremmin Kaupunkiliikenteen omistaman raitiovaunukaluston hyödyntämisen HSL-alueella rataverkon laajentuessa.

Kalustosopimuksen aiheuttamat kustannukset

HSL:n hallitus on aikaisemmissa päätöksissään sitoutunut kaluston pääomakustannusten korvaamiseen liikennöintisopimusten puitteissa. Nyt hyväksyttävä kalustosopimus ei kasvata näitä kustannuksia vaan kustannukset siirtyvät tämän sopimuksen piiriin.

Pääomakorvaukset (poistot, korot ja vakuutukset) käytössä olevan raitiovaunukaluston osalta ovat vuonna 2026 arviolta noin 22 miljoonaa euroa (kaupunkiraitioliikenne ja PR15). Kruunusiltojen kalusto sekä uudet kaupunki- ja pikaraitiovaunut lisäävät valmistuessaan kustannuksia vaihteittain niin, että 2034 loppuun mennessä kalustosopimukseen sisältyvät pääomakustannukset ovat noin 39,5 miljoonaa euroa vuositasolla. Kaiken kaikkiaan kalustosopimukseen sisältyvien nykyisten ja tulevien raitiovaunujen pääomakustannukset ovat noin 1,16 miljoonaa euroa sopimuksen voimassaoloaikana.

Mikäli HSL joltain osin kilpailuttaa raitioliikenteen operoinnin sopimuskauden aikana ja tämän seurauksena kaluston käyttöoikeus luovutetaan kokonaan tai osin kilpailutuksen voittaneelle operaattorille, maksaa HSL edelleen Kaupunkiliikenteelle pääomakorvaukset tämän sopimuksen perusteella.

Kaluston kunnossapidon osalta on sitouduttu MLNRV1- ja MLNRV2-kaluston sekä ArticX54 kaluston osalta kunnossapitokustannuksiin: kaupunkiraitioliikennesopimuksella vuoden 2034 loppuun asti sekä pikaraitiolinja 15:n liikennöintisopimuksella enintään vuoden 2032 kesäliikenteen loppuun asti (sisältäen kaikki mahdolliset optiot). Ennen sopimusten päättymistä käynnistetään uudet hankintamenettelyt kunnossapidon varmistamiseksi, eikä kaluston kunnossapito siis kuulu tämän sopimuksen piiriin. Uusien hankintojen osalta kunnossapidon hankintaa koskevat päätökset tehdään hyvissä ajoin ennen kaluston käyttöönottoa. HSL:n arvion mukaan sopimuksen voimassaoloaikana sopimuksen piirissä olevan kaluston kunnossapitokustannukset ovat noin 972 milj. euroa.

Sopimuksen voimassaoloaika

Sopimus tulee voimaan, kun molemmat sopijapuolet ovat sen allekirjoittaneet, ja on voimassa, kunnes kolmekymmentä vuotta on kulunut HSL:n pääomakorvauksen maksuvelvollisuuden alkamisesta. Pääomakorvausta aletaan uudesta kalustosta maksamaan vasta, kun kalusto on matkustajaliikennekäytössä.

HSL ja KL sitoutuvat viimeistään kaksi vuotta ennen sopimuksen päättymistä neuvottelemaan uudesta pitkäaikaisesta sopimuksesta koskien kaluston käyttöä sekä siihen liittyvien kustannusten korvaamista. HSL:llä on etuoikeus neuvotella KL:n kanssa uudesta pitkäaikaisesta sopimuksesta.

Hallintosäännön 9 §:n kohdan 1 mukaan hallitus tekee kuntayhtymän puolesta sopimukset, joiden osalta päätösvaltaa ei ole siirretty viranhaltijalle.

Ehdotus

Hallitus päättää valtuuttaa vs. toimitusjohtajan viimeistelemään ja allekirjoittamaan sopimuksen raitiovaunukaluston käytöstä ja kustannusten korvaamisesta Kaupunkiliikenne Oy:n kanssa.

Päätös

Hallitus päätti hyväksyä ehdotuksen yksimielisesti.

Liitteet

1. Helsingin seudun liikenteen raitiovaunukaluston käyttösopimus
2. Sopimuksen liite 1 Kalustoliite ja pääomakorvaukset
3. Sopimuksen liite 2 Eettiset periaatteet